

Selvbyggerhuse

af Anker Knudsen

I 1973 blev der af et lokalt uddannet mandskab bygget en selvbyggerhustype i Angmagssalik by på 30 m² samt 5 selvbyggerhuse i Thule kommune, 2 i Savig-sivik og 3 i Moriussaq med konsultativ bistand af tømrerformand Henning Nybo Nielsen.

Alle byggerier er godt gennemført, og der er blevet almindelig interesse over hele Grønland for selvbyggeri.

Nu burde der ikke være noget særlig ekceptionelt i, at der er lavet 6 selvbyggerhuse i Grønland i fjor, for grønlænderne har jo bygget deres huse selv i århundreder, og der har da også i 50'erne og 60'erne – dog formentlig i temmelig beskedent omfang – foregået et selvbyggeri udelukkende finansieret af bygher-erne selv.

Der har været mange gode kræfter og gode viljer samlet om at nå det resultat, som de 6 selvbyggerhuse i 1973 er udtryk for. Det har måske almen interesse at nævne selvbyggeriets „genfødsel“ og fremhæve grønlændernes udprægede sans for akkuratesse og præcision i arbejdet med træ.

I sommeren 1971 besøgte et mindre rejseselskab fra Grønlandsrådet – det

var fhv. minister Carl P. Jensen, folketingsmand Nikolaj Rosing, daværende folketingsmand Knud Hertling og jeg som repræsentant for sekretariatet – med rejsebåden „Ulo“ samtlige beboede pladser i Umanak og Upernavik kommuner.

Det var vort almindelige indtryk, at der på mange bygder var behov for en sanering af den eksisterende boligmasse, og da perioden fra omkring 1. juni til 1. august ikke er nogen særlig god fangsttid, lå det nært at antage, at der ville være gode muligheder for, at bygdebefolkningen i vidt omfang ville kunne forbedre deres boligstandard gennem et offentligt støttet selvbyggeri.

Med baggrund i eksisterende lovgivning er der i den gældende boligstøttebekendtgørelse muligheder for at bygge huse på selvbyggerbasis, de såkaldte kapitel II-huse, men det er en ordning, der ikke har fundet særlig udbredt anvendelse.

Et lille træk fra en af de nordligste bygder i Upernavik kommune inspirerede særligt rejseselskabet. Vi så en fanger stå og lave et kajakstel, som i sin trækonstruktion så ualmindelig elegant ud. Samtidig var der i den samme bygd

Savigsivik.

Foto: GTO (1973).

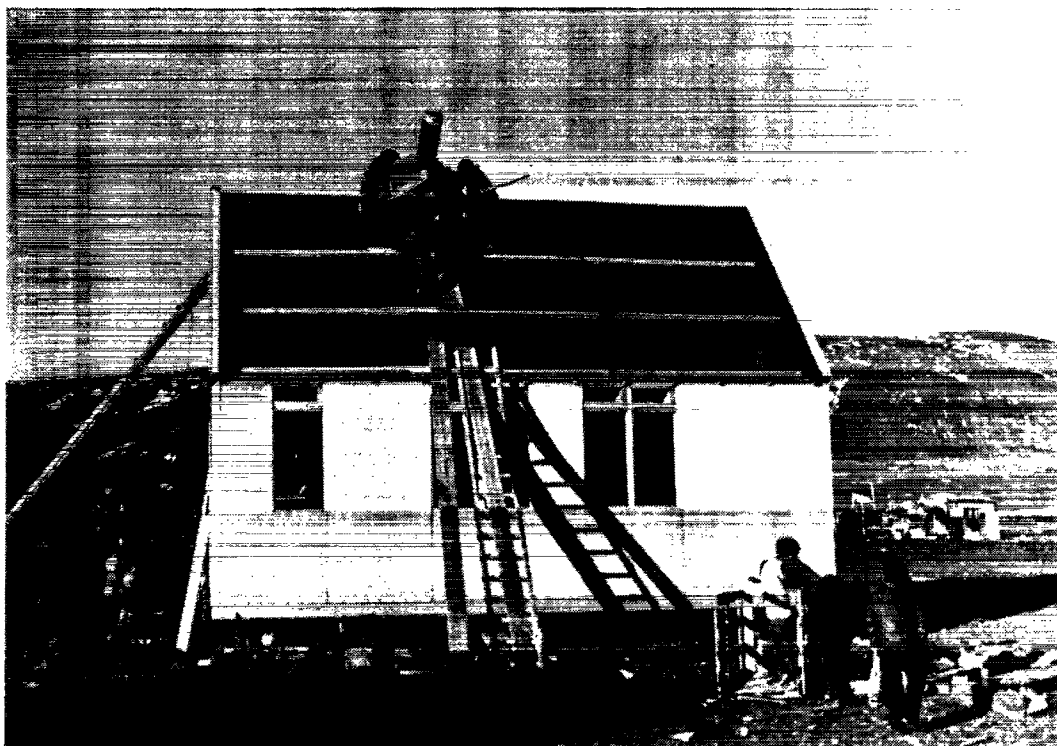
danske tømrere, der var ved at rejse type 3-huse, de velkendte huse på 30 m² med et let skrånende fladtag. Denne iagttagelse fik os til at snakke om, at fangeren, der byggede kajakstellet, sikkert nok også kunne bygge et hus, og med denne filosofi som baggrund opfordredes kommunalbestyrelserne i Upernavik og Umanak og senere i Angmagssalik til i samarbejde med de respektive byers byggeledere og med fangerne at skitsere et hus, som var egnet for fangerfamilier på bygderne. Det var væsentligt for rejsegruppen, at selvbyggerhusene blev lokalt inspireret, således at de kunne danne en fornuftig ramme om de funktioner, der skulle være inde i huset.

I løbet af 1972 blev der udarbejdet skitser i de tre kommuner, og på basis af

skitsen fra Angmagssalik udvikledes der i GTO i København et meget instruktivt og vel tilrettelagt materiale i tegning og tekst, og huset blev øget fra 30 m² til 40 m².

Huset er, som tegningen viser, 5×8 m i grundfladen med rejsning, og i de typer, der er bygget i 1973, er der ikke indrettet noget på loftet, fordi fangerfamilier har brug for det kolde loftsrums til opbevaring af proviant og skindprodukter. Der kan for beskedne udgifter indrettes værelse på loftet, og huset kan iøvrigt forlænges med ca. 50 % uden problemer af teknisk eller skønhedsmæssig natur.

I forbindelse med bygningen af disse huse er der introduceret en ny finansieringsform, som ser ud til at være særdeles hensigtsmæssig i al sin enkelhed. Selvbyg-

Moriussaq.

Foto: GTO (1973).

geren får overladt materialet mod indbetaling af 10 % af materialeværdien. Det resterende beløb bliver stående i huset som en rente- og afdragsfri hæftelse, der automatisk nedskrives til 0 over 33 år.

Ordningen har den umiddelbare fordel af psykologisk art, at selvbyggeren virkelig føler, at han får noget for sine penge og for sin egen arbejdsindsats. Endvidere undgås administration i forbindelse med opkrævning af halvårlige ydelser i 33 år, hvilket vil blive en stor lettelse for udstedsbestyrere og kæmnervæsen.

I 1973 kostede husene i Thule kommune 55.000 kr. og huset i Angmagssalik ca. 35.000 kr. Da træpriserne er steget betydeligt i det sidste års tid, er prisen

for et 40 m² hus – dog med såvel kulkomfur som olieovn (Thule-husene havde blot kulkomfur) – i 1974 ca. 65.000 kr., leveret på bygden. Der vil blive bygget omkring 30 selvbyggerhuse i 1974: 10 i Thule, 9 i Upernavik, 5 i Umanak og 6 i Angmagssalik kommune samt et enkelt i hver af kommunerne Holsteinsborg og Kangatsiaq.

Byggeprocessen vil forløbe som i 1973 i Thule, således at GTO organiserer konsulentbistand ved tømrerformænd, der har haft lang tids ophold i Grønland. Der er næppe tvivl om, at en god instruktion og vejledning er af stor betydning for et hurtigt og præcist byggeforløb. Det kan nævnes, at der i Thule – fra man startede

funderingen, til husene var lukkede og opvarmede – gik blot 4 uger. Arbejdet blev i Savigsivik gennemført af 2 mand, der hjalp hinanden parallelt med hver deres hus, og i Moriussaq var der 3 mand, der arbejdede på samme måde. Tømrerformand Nybo Nielsen har givet beretning om byggeriet, og han var fuld af ros for Thule-fangernes nemme for bygningsarbejdet. I Kangatsiaq kommune vil man forsøgsvis fravige konsulentprincippet og lade en enkelt mand, der har ansøgt om et hus, og som man har godt kendskab til, forsøge at lave huset selv.

Der har fra forskellig side været rejst mere eller mindre velformuleret kritik af, at selvbyggeriet i 1974 efter de nye finansierungsregler – der er jo almindelig adgang til selvbyggeri efter kapitel II i boligstøttebekendtgørelsen – er begrænset til fangerområderne, og det er vel forståeligt. Såvidt det kan oplyses, har der imidlertid været nogle uheldige erfa-

ringer med selvbyggeri i begyndelsen af 50'erne. Det har derfor været et hovedsynspunkt, at man for at få succes'en slået fast ville kravle, før man forsøgte at gå, således at såvel 1973 som 1974 er blevet betragtet som rene forsøgsår.

Der er næppe tvivl om, at det vil være hensigtsmæssigt at etablere selvbyggeri af „Thule-huse“ efter de nye finansierungsregler ved samtlige grønlandske bygder i 1975. Dog må det erkendes, at der er væsentlig forskel på at bo i Upernaviks norddistrikt og i Fisenæsset, såvel klimatisk som økonomisk, og derfor er det også hensigten at opfordre befolkningen i fiskerbygderne til sammen med kommunalbestyrelserne og de lokale teknikere at udforme en hus-type af en rimelig størrelse, egnet for selvbyggeri, således at man her også får et lokalt inspireret hus, på samme måde som Thule-huset er inspireret af den lokalt skitserede type fra Angmagssalik.